

פרפראות

פאר

פרשת ויצא תשפ"ג

חזקיהו שגנוז

ספר רפואות

איך נתרפא

ע"י רפואה

פרפראות פאר

חזקיהו שגנו ספר רפואות איך נתרפא ע"י רפואה אות ב

עמוד א מפתח נושאים פרשת ויצא תשפ"ג

כ, בעניין נישואי לאה ביאור עבודת ישראל השפת אמת והמרא"ל צינץ
כא, בשכר שתיקתה זכתה לאפרים ומנשה ולברכתם
כב, ביאור מבני יששכר יודעי בינה לעתים
כג, יש שכר לפעולתך בפעולתה במסירות נפש זכתה לזה השכר
כד, אסף אלוקים את חרפתי רמז לשבירת כוס בחופה וצלחת בתנאים
כה, ביאור הגאון ר' נתן לזכרון בנין נערים סתירה בדרך צחות
כו, טוב תתי אותה לך ביאור מתלמידי בעש"ט
כז, יומא דהילולא של הרד"ל ה' כסלו

א, לדף היומי נדרים ל"ט, לה' כסלו יומא דהילולא של המהרש"א

רמז לביקור חולים מן התורה מעדת קורח, למה,

איתא בגמרא (נדרים ל"ט ע"ב), אמר ריש לקיש, רמז, (מנין) לביקור חולים מן התורה, שנאמר "אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל אדם" וגו',

מאי משמע, אמר רבא, "אם כמות כל האדם ימותון אלה" שהן חולים ומוטלים בעריסתן ובני אדם מבקרים אותן, מה הבריות אומרים לא ה' שלחני, ע"כ,

בפירוש המכונה רש"י פירש, לא ה' שלחני לזה, לפי שהיו עדת קרח מלעיגין עליו ואומרים שהיה משה אומר להם מדעתו בלא ציווי של מקום. ע"כ

מבואר, שכאשר ביקש משה רבינו לתת סימן לבני ישראל שהשי"ת שלחו ולא בדה מליבו,

א, לדף היומי נדרים ל"ט, לה' כסלו יומא דהילולא של המהרש"א
ב, חזקיהו שגנו ספר רפואות איך נתרפא ע"י רפואה, דעת המהרש"א להתרפאות ברפואה
ג, להילולת המהרש"א ה' כסלו שט"ו - שצ"ב תולדותיו
ד, זקן שרוקד כשלשה נערים לשמח חתן וכלה מהרש"א
ה, ביאור הכתוב תחת הסרפד יעלה הדס ע"ד המהרש"א
ו, יש לגעור באלו המורים הלכה מהשולחן ערוך מבלי לעיין מתחילה במקורות מהרש"א
ז, איך אמר יעקב אבינו ושבתי בשלום ולא בשלום ביאור ע"ד השפת אמת
ח, ביאור לשון המדרש עשאן מפתח לגאולתן של בנים
ט, למה יש לאחוז במדותיו של בלעם ע"ד מהרש"א עבודת ישראל והשפ"א
י, דברי המהרש"א שיש לאחוז גם במדותיו של בלעם
יא, ראשי התיבות שנאמרו בפסוק ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה
יב, האמת נעשת עדרים עדרים אבל אצל יעקב נאספו כל העדרים
יג, ותהי האמת נעדרת ביאור בצחות
יד, ונאספו שמה כל העדרים בדרך החסידות
טו, יעקב נטמן בבית עבר י"ד שנה לקיים דברי התוספות
טז, למה היה יעקב ירא מפני חיות רעות הרי אין חיה רעה שולטת באדם
יז, יש להביא ראיה מאבניו של יעקב לגבי היפוך הרצועה בתפילין של יד
יח, מחלוקת רש"י ותוספות בביאור הכתוב ויפגע במקום
יט, קום התהלך בארץ גור בארץ הארץ אשר אתה שוכב הבטחת הארץ כל אחד לפי מידתו

לו הקב"ה, חייך דבר טוב תבעת, וממך אני מתחיל, הה"ד (ישעיה ל"ח), "מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלותו, ויחי מחליו", א"ר שמואל בר נחמן מכאן שהיה בין חולי לחולי, חולי כבד משניהם.

עיין עוד, סנהדרין ק"ז ע"ב, בבא מציעא פ"ז ע"א

לפי זה יש לבאר כפתור ופרח כיצד הוכיח משה רבינו ע"י ביקור חולים שכוונתם למחלוקת

מבואר, דהא דאדם חולה טרם שימות, הוא כדי למנוע קטטה ומחלוקת, א"כ, אנשי קרח, שכוונתם למחלוקת, אינם צריכים להיות חולים בטרם מיתתם כדי למנוע מחלוקת, שהרי כל כונתם היא מחלוקת, אלא ימותו בפתע פתאום, מכיוון שכל מטרתם היא להביא מחלוקת, ואינם צריכים את החולי, למנוע קטטה ומחלוקת,

והשתא מבואר היטיב, למה ביקש משה רבינו להוכיח אמיתתו, ע"י שאמר אם כמות כל האנשים, שיהיו חולים טרם מיתתן, כי החולי נעשה למי שאינם רוצים במחלוקת, אבל, אלו שרוצים במחלוקת, אינם צריכים להיות חולים טרם מיתתן, ובכך מוכח שכל כוונתם למחלוקת.

ב, חזקיהו שגזו ספר רפואות איך נתרפא ע"י רפואה, דעת המהרש"א להתרפאות ברפואה

כתב המהרש"א (גיטין ס"ח ע"ב ד"ה לדמא דרישא) **יש לשאול**, בכל הני רפואות הנזכרים בהאי פרקא גם בפרק אין מעמידין (עבודה זרה כ"ט ע"ב) אמאי כתבוהו רבינא **ורב אשי** בתלמוד,

הא אמרינן בפ"ק דברכות (דף י עמוד ב) **כתיב** (ישעיהו ל"ח ג') "זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי" **מאי** והטוב בעיניך עשיתי? אמר רב יהודה אמר רב: שסמך גאולה לתפלה. רבי לוי אמר: **שגזו חזקיהו ספר רפואות. כדי שיבקשו רחמים** ושבחווהו חכמים על זאת,

גם יש לשאול כתיב (ישעיהו פרק לח) מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלותו ויחי מחליו וגו',

עשה זאת ע"י שאנשים אלו ימותו **בפתע פתאום**, ולא יבואו לבקרים כשהיו חולים,

ורק, "אם כמות כל האדם ימתון אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם, לא ה' שלחני", כלומר אם יהיו **חולים לפני מיתתם**, ויבואו לבקרים, ולא ימותו בפתע פתאום, סימן שלא ה' שלחני, ואם ימותו פתאום סימן שה' שלחני,

מה לי חולים או אינם חולים קודם מיתתן כדי להוכיח שה' שלחני וכל כונתם רק למחלוקת

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ס"ה פסקה ט') א"ר יהודה בר סימון,

אברהם תבע זקנה, אמר לפניו רבון העולמים, אדם ובנו נכנסין למקום, ואין אדם יודע למי מכבד, מתוך שאתה מעטרו בזקנה, אדם יודע למי מכבד, א"ל הקב"ה, חייך דבר טוב תבעת, וממך הוא מתחיל, מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב זקנה, וכיון שעמד אברהם, נתן לו זקנה, "ואברהם זקן בא בימים",

יצחק תבע יסורין, אמר לפניו רבון כל העולמים, אדם מת בלא יסורים, מדת הדין מתוחה כנגדו, מתוך שאתה מביא עליו יסורים, אין מדת הדין מתוחה כנגדו, אמר לו הקב"ה, חייך דבר טוב תבעת, וממך אני מתחיל, מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב יסורין, וכיון שעמד יצחק, נתן לו יסורים, "ויהי כי זקן יצחק ותכהין",

יעקב תבע את החולי, אמר לפניו, רבון העולמים, אדם מת בלא חולי, אז אינו מיישב בין בניו,

אלא מתוך שהוא חולה, שנים או שלשה ימים, הוא מיישב בין בניו, אמר לו הקב"ה, חייך דבר טוב תבעת, וממך הוא מתחיל, (בראשית מ"ח) "ויאמר ליוסף הנה אביך חולה",

ובילקוט שמעוני (תהלים - פרק קטז - רמז תתעד), כתב, וז"ל, אמר יעקב, רבש"ע **אתה נותן קטטה בין בריותיך**, אלא, יהא אדם חולה, ועושה בין בניו מה שהוא צריך, ואחר כך הוא מת,

א"ר לוי, אברהם חידש זקנה, יצחק חידש יסורים, יעקב חידש חולי,

חזקיהו חידש חולי שיתרפא, אמר לו, העמדת אותנו עד יום מותו, אלא מתוך שאדם חולה ועומד, חולה ועומד, הוא עושה תשובה, אמר

איתא בגמרא (כתובות י"ז א') אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי, שהיה נוטל **בד של הדס** ומרקד לפני הכלה, ואומר: כלה נאה וחסודה. רב שמואל בר רב יצחק **מרקד אתלת, פירש רש"י, אתלת** - שלש בדין זורק אחת ומקבל אחת,

א"ר זירא קא מכסיף לן סבא, פירש רש"י, שמזלזל בכבוד תלמידי חכמים ונוהג קלות ראש בעצמו,

כי נח נפשיה, איפסיק עמודא דנורא בין דידיה לכולי עלמא, וגמירי, דלא אפסיק עמודא דנורא אלא אי לחד בדרא אי לתרי בדרא.

א"ר זירא: אהנייה ליה שוטייתה לסבא, ואמרי לה, שטותיה לסבא, ואמרי לה, שיטתיה לסבא.

פירש רש"י

שוטייתה - שוט של הדס שהיה מרקד בו.

שיטתיה - שיטתו ומנהגו.

שטותיה - שהיה מתנהג כשוטה.

זקן אחד רוקד כמו שלשה נערים

כתב המהרש"א בד"ה, רב שמואל ב"י מרקד אתלת, פירש"י אתלת, ג' בדין זורק אי ומקבל אי עכ"ל. וכה"ג אמרינן בפרק החליל בשמחת בית השואבה רשב"ג היה נוטל ח' אבוקות זורק אי ונוטל אי ואין נוגעים כו',

קושיות המהרש"א

אבל א"כ ה"ל לתלמודא לפרושי הכא כדמפרש לה התם, היה זורק אי ונוטל אי ואין נוגעים כו',

ועוד דלא הל"ל אתלת אלא בתלת,

ועוד מאי קא מתמה עליה ר' זירא, הרי רשב"ג עבד הכי,

כתב המהרש"א ולולי פירושו נראה לפרש, דהכא ה"פ שהיה מרקד אתלת דהוה מרקד נגד **תלתא שאר אינשי** שמרקדים לפני הכלה, והשתא ניחא דקאמר ר' זירא קא מכסיף לן האי סבא, דאנן **נערים** לגביה ולא מרקדינן רק חדא, והוא מרקד כתלתא דילן אף על גב דהוא **סבא** ודו"ק, עכ"ל המהרש"א.

ויאמר ישעיהו ישאו **דבלת תאנים** וימרחו על השחין ויחי וג', **א"כ איך נתרפא** חזקיה ברפואה מאחר שגנז ספר רפואות שלא להתרפאות ע"י רפואה, רק בדרך תפלה,

ומתרץ המהרש"א ויש ליישב דודאי ניתן רשות לרפאות ולידע רפואות כל חלאים אלא שאין ראוי לגלות כולם לכל אדם משום **אינשי דלא מעלי שלא יבטחו בה' אלא ברפואתם,**

והשתא מה"ט שהותר להם לכתוב התלמוד גופיה, דהא דברים שבעל פה אסור לכותבן, אבל משום שנתרבה השכחה בדורות האחרונים הותר להם לכתוב משום עת לעשות לה' וגו' (כדאמר לעיל ס.), מה"ט הותרו להם לכתוב הרפואות ולגלותן לרבים כיון שא"א לזכרם בע"פ ופן ישתכחו מכל אדם,

ומתוך זה תראה שאין התלמוד חסר מכל החכמות כי לכל חולי תמצא בו רפואה שלימה ואמתית למבינים לשונם ואל יאמר המלעיג על חכמי התלמוד שהיו חסרים מחכמת הרפואה, **עכ"ל המהרש"א ז"ע.**

ג, להילולת המהרש"א ה' כסלו שט"ו - שצ"ב תולדותיו

בשם הגדולים כתב על המהרש"א וממנו יקחו הדרשנים ובעלי הפרש"ם הדביקוהו ליסוד דרושיהם

בספר שם הגדולים, ערך **המהרש"א,** (חלק גדולים מערכת ש' אות פ"א, ערך מהר"ר שמואל אידלש), כתב, **רב מופלא** אב"ד דק"ק אוסטרא שנת שע"ו. חיבר חידושי הלכות על רוב התלמוד ולאורו הלכו כל מעייני הגמרא והתוספות. ושמעתיה לפום רבנן ותלמידיהון, ובפרט בגלילות אשכנז והמערב לא זזו מחבבו וכל עסקם בו.

וגם חיבר חידושי אגדות, **וממנו יקחו הדרשנים, ובעלי הפרש"ם הדביקוהו ליסוד דרושיהם.** וגם אני שמעתי שיש לו שו"ת, ע"כ בשם הגדולים.

ד, זקן שרוקד כשלשה נערים לשמח חתן וכלה מהרש"א

אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש,
ושבתי בשלום אל בית אבי והיה הי' לי
לאלקים",

הדיוקים בפסוק ושבתי בשלום

למה אמר ושבתי בשלום היל"ל ושבתי לשלום,
כדאיתא בגמרא, (מועד קטן דף כ"ט עמוד ע"א),
הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשלום אלא
לך בשלום, אי"כ היל"ל ושבתי "לשלום כמו
שאומר לאדם החי, ולא כאומר הנפטר מן
המת,

וגם יש לדייק, למה אמר "ושבתי" בלשון עבר,
היל"ל בלשון עתיד "ואשוב" אל בית אבי,

ועוד, מהו לשון והיה עבר או עתיד,

יש לבאר, על פי דברי השפת אמת, (בראשית פרשת
ויצא שנה תרנ"ח א') וכך כתב השפת אמת

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ע' פסקה ו')
נטל הקדוש ברוך הוא שיחתן של אבות ועשאן
מפתח לגאולתן של בנים,

אתה אמרת (בראשית פרק כח כ"א) "והיה הי' לי
לאלקים", חייך כל טובות וברכות ונחמות
שאני נותן לבניך בלשון הזה שנאמר,

(זכריה יד) והיה ביום ההוא יצאו מים חיים
מירושלים,

(ישעיה יא) והיה ביום ההוא יוסיף הי' שנית ידו
לקנות את שאר עמו,

(יואל ד) והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס,

(ישעיה כז) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול
וגוי, עכ"ל המדרש,

כתב השפת אמת (בראשית - פרשת ויצא תרנ"ח א'
) כתיב (מיכה ז' כ') "יתן אמת ליעקב", אמת,
כולל מראשית עד אחרית, אותיות אמ"ת. (אי'
אות ראשונה, מ' אות אמצעית, ת' אות אחרונה)
ואיתא, כי אות ו' נקרא אות אמת (זוה"ק פרשת
ויקרא), והוא מדת יעקב, בריח התיכון,
והקב"ה איחד האמת, שבחר באבות ובניי,

כל המתנות שנתן להם אינו במקרה, רק הם
מתחלת העולם ועד סופו, ואות ו' מהפך
התיבה מעתיד לעבר ומעבר לעתיד,

ה, ביאור הכתוב תחת הסרפד יעלה הדס ע"ד המהרש"א

איתא בגמרא (שבת קנ"ב ע"א), כי אתא רב
דימי אמר, ינקותא (נערות) - כלילא דוורדא,
עטרה של ורדים הנותנים ריחם כהדס הנותן
ריחו, סבותא (זקנה) - כלילא דחילפא, עטרה
של סרפדים, (רש"י מסכת שבת דף קנב עמוד א'
אורטיא"ש, ואכן מצאתי במתרגמים על רש"י בשבת
שם שעל תיבת אורטיא"ש תרגמו סרפד, מ.ש.ג.)

כתיב (ישעיהו נ"ה י"ג), "תחת הנעצוץ יעלה
ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס" מבואר,

יש לבאר שרי' שמואל בר יצחק, במקום כתר
הזקנה שהוא סרפד, רקד הוא עם בד של הדס
וזהו תחת הסרפד יעלה הדס.

ו, יש לגעור באלו המורים הלכה מהשולחן ערוך מבלי לעיין מתחילה במקורות מהרש"א

איתא בגמרא (סוטה כ"ב א') תנא, התנאים
מבלי עולם. מבלי עולם ס"ד, אמר רבינא

שמורין הלכה מתוך משנתן. תניא נמי הכי,
א"ר יהושע, וכי מבלי עולם הן? והלא מיישבי
עולם הן, שנאמר (חבקוק ג' ו') "הליכות עולם
לוי' אלא, שמורין הלכה מתוך משנתן, ע"כ,

כתב המהרש"א (סוטה כ"ב א' ד"ה ירא את הי' בני
ומלך), ובדורות הללו אותן שמורין הלכה מתוך
שו"ע והרי הם אין יודעין טעם הענין של כל
דבר, אם לא ידקדקו מתחלה בדבר מתוך
התלמוד שהוא שימוש ת"ח וטעות נפל
בהוראותם והרי הן בכלל מבלי עולם ויש
לגעור בהן, עכ"ל המהרש"א, עיין רש"י חגיגה
י' ע"א ד"ה שיוצא אדם מדבר הלכה. עיין
היטיב רש"י סנהדרין מ"ב ע"א ד"ה מלחמתה
של תורה,

ז, איך אמר יעקב אבינו ושבתי בשלום ולא בשלום ביאור ע"ד השפת אמת

כתיב (בראשית פרק כח כ') "ויודר יעקב נדר לאמר
אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר

וממילא ישוב לבית ה' לאורך ימים, לנצח
עכד"ק. (מובא בספר דף על הדף ברכות דף סד עמוד
א)

ח, ביאור לשון המדרש עשאן מפתח לגאולתן של בני

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ע' פסקה ו')
נטל הקדוש ברוך הוא שיחתן של אבות ועשאן
מפתח לגאולתן של בנים,

יש להבין הלשון במדרש, שאמר, ועשאן
"מפתח" היה ל"ל ועשאן "פתיחה" לגאולתן
של בנים, שכמו שאמר יעקב אבינו "והיה" וגו',
כן יתחילו כל ההבטחות בלשון "והיה", ולמה
אמר המדרש בלשון, "מפתח",

לפי פירוש השפת אמת, מובן הדבר הפלא
ופלא, משום ש"מפתח" הוא דבר שנועלים
איתו ופותחים איתו, וכאן נעל הקב"ה, את
דבר הנחמה העתידה לבוא, שאין אנו מבינים,

כדברי השפת אמת, שכתב, אבל הנחמה
שיהי' מהקב"ה יהי' מהופך כל הצער לטובה.
והגם כי אין אנו מבינים, איך יהי' מתהפך מה
שעבר, וזהו לשון מפתח הנועל ופותח את
המובן.

ט, למה יש לאחוז במדותיו של בלעם ע"ד מהרש"א עבודת ישראל והשפ"א

איתא במדרש (בראשית רבה ע, יט) אמר לה
רמייתא בת רמאה לא בליליא הוה קרינא רחל
ואת ענית, אמרה ליה אית ספר דלית ליה
תלמידים לא כן צוח לך אביך עשו ואת ענית
ליה, עכ"ל.

כתב בספר עבודת ישראל (בראשית פרשת ויצא)
ונראה לבאר תשובתה על פי שכל, דהנה יעקב
אמר לאביו (בראשית כז, יט) אנכי עשו בכורך
ופירש רש"י אנכי הוא אנכי אבל עשו בכורך
עין שם,

ואפשר כפשוטו, כיון שקנה הבכורה נכלל חלק
עשו בקרבנו ואמר האמת כאשר הוא, אנכי עשו
בכורך ממש. והנה ידוע כי כל יראתה של לאה
היתה כיון דאמרו אינשי הגדולה לגדול
והקטנה לקטן, אבל מכיון שאמר יעקב אנכי
עשו בכורך באמת, כי נכלל עשו עם הבכורה
בקרבנו אם כן לאה חלקו מן השמים. וזה

יהי לשון עתיד, ויהי לשון עבר, היה לשון
עבר, ויהיה לשון עתיד,

לרמוז, כי אות ו' שהיא כח התורה, מחבר היה
הוה ויהיה, ולכן כשיתקיימו ההבטחות, אז
יתברר למפרע כי הכל היה לטובה.

ולכן נקרא הקב"ה בעל הנחמות, כי הנחמות
של בני אדם א"י לתקן כל הצער העבר. אבל
הנחמה שיהי' מהקב"ה יהי' מהופך כל הצער
לטובה.

והגם כי אין אנו מבינים, איך יהי' מתהפך מה
שעבר, לפי שאנחנו בתוך הטבע והזמן. אבל
לעתיד, נראה ונבין זה ההיפוך לטובה,

ולכן אמר יעקב אע"ה והיה (שהוא לשון עתיד) ה'
לי לאלקים, פרש"י שיחול שמו עלי מתחלה
ועד סוף. כי זה הי' בחי' יעקב אמת. והאמין כי
יחול אלקותו עליו, ויהיה למפרע הכל מתוקן,

וזה מפתח של גאולה מה שזוכין לעורר הארה
מעין עוה"ב, כי מאחר שכל ההנהגה יתברר
אח"כ. ממילא יכולין למצוא בחי' אמת בכל
מקום ובכל זמן. עכ"ל השפת אמת,

בכך מבואר הפלא ופלא, דבריו של יעקב אבינו,
שאמר ושבתני בלשון עבר, במקום ואשוב
בלשון עתיד, שבא לחבר עבר ועתיד,

וגם רמז ואמר כאשר, אבוא בשלום, כלומר,
לעתיד לאחר מותי, אז יהיה אפשר להבין, כי
כל הצער היה לטובה, כדברי השפת אמת, ולכן
אמר "ושבתני" לשון עבר, וגם "בשלום"
שאומרים במת.

שוב מצאתי בספר מהר"ש מהרה"ק רבי שר
שלום מבעלזא זצ"ל (פרי ויצא) עה"פ ושבתני
בשלום אל בית אבי וגו' שכותב: וקשה, הלא
אמרו חז"ל (ברכות סד ע"א) הנפטר מן המת אל
יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום, הנפטר מן
החי אל יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום
וכו', ועל פי זה היה צריך יעקב לומר ושבתני
לשלום.

וי"ל דיעקב אבינו ע"ה ביקש כאן, שהי' יזכהו
ללכת בדרך הישר כל ימי חייו וממילא ישוב
אל אביו שבשמים בשלום. ומובן מה שאמר
בשלום, כי כוונתו היתה לאחר מיתתו.
ובמסורה איתא: "ושבתני - שתי פעמים", דוד
המע"ה ביקש אותה בקשה אשר יעקב התפלל
עליה, שיזכה לילך בדרך הישר כל ימי חייו

וכן במדת **נפש שפלה** למעט כח התאווה צריך ג"כ לאחוז בקצה אחר כמ"ש יצה"ר שמאל דוחה וימין מקרבת וכמה דברים במצוה בכח המתאווה

ובמדת **רוח נמוכה** שאמרו בה להתרחק בה מן הקצה אל הקצה השני כמ"ש הרמב"ם ממה ששנינו מאד מאד הוי שפל רוח, מ"מ אמרו בה ת"ח צריך להיות בו אחד משמונה בחי

וע"ז אמר כל מי שיש בו גי דברים הללו כוי שיהיה לו גי המדות הטובות בעצמות לילך אחריהם **וגם יהיה לו גי דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע** שיאחז בהם האדם במקצת כמ"ש אך לא בעצמות רק יהיו לו אחרים וכו' ר"ל שלא ילך אחריהם רק במקרה **עכ"ל המהרשא,**

יש לשאול, אם יש על האדם לילך בדרך הממוצע, ולא בקצה האחד, כביאור המהרש"א, א"כ למה עשה ה' ככה, שצריך לבחור גם בדרך של בלעם הרשע, היה להטביע באדם הקצוות הללו, שהם הששה מדות, שיוכל האדם לבחור בבחירתו הדרך אשר יילך בה ויבוא על שכרו, ולמה לנו לעסוק במידותיו של בלעם הרשע,

אך מובן היטיב, עפ"י יסודם של עבודת ישראל והשפת אמת, כי בשעה שקיבל יעקב הבכורה, קיבל גם את מידותיו של עשיו, **והיה צריך לתקן המידות הללו** כמ"ש השסת אמת, לפיכך אנו צריכים לתקן מידותיו של עשיו וממשיך דרכו בלעם הרשע, ולפיכך נתן לנו הבחירה במדותיו של עשיו הרשע, וע"ז נאמר כי נתן לנו **השעירה לפני הבחירה.**

יא, ראשי התיבות שנאמרו בפסוק ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה

בראשית פרק כח
ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה
ויצא- ויצא יעקב צ'דיק א'ז,
יעקב- י'תן ע'שיו ק'ולו ב'בכי,

מבאר- מ'יד ב'א א'ליפז ר'שע,

שבע- ש'יהוא ב'ין ע'שיו,
וילך- ו'יתן יעקב ל'ז כ'ל,
חרנה- ח'פציו ר'ק נ'שאר ה'מקל,

שהיתה **תשובתה נצחת** לא כן צוח לך אביך עשו ואת ענית, על כן אני חלקך וראויה לך להיות אשתך, **עכ"ל עבודת ישראל,**

איתא בשפת אמת (בראשית פרשת ויצא תרמ"ז ג') בענין המעשה מנשואי לאה. ואיתא במדרש שאמרה לו כמו שרימה לאביו אנכי עשו בכורך וכי אית ספר דלית לי תלמידים ע"ש.

נראה לבאר הענין, עפ"י מ"ש במדרש כי כך היו התנאים הגדולה לגדול כוי ושמעה לאה מעשי עשו ובכתה וכו'. כי הנה יעקב אע"ה זכה ליקח חלקו של עשו כמ"ש בפרשה הקודמת ואמת אמר אנכי עשו. וכשזכה לאותו חלק זכה ליקח את לאה שהיתה מיוחדת לאותו ההארה.

פירוש, שמה שהי' צריך עשו לתקן ולא הי' יכול וניטל ממנו וניתקן על ידי יעקב ולאה לכן כתיב ראובן-בן ראובן מה בין בני לבן חמי. משמע שהם תקנו מה שהי' מיוחד לעשו לתקן כנ"ל. ושוב מצאתי בספר **עבודת ישראל** מענין זה. ונראה שכוון למ"ש. **עכ"ל השפת אמת,**

י, דברי המהרש"א שיש לאחוז גם במדותיו של בלעם

כתב המהרש"א (בבא בתרא דף עח עמוד ב ד"ב ע"כ יאמרו המושלים) **והנראה** כלפי מה שאמרו בפ"ה דאבות כל מי שיש בו גי דברים הללו מתלמידיו של א"א וג' דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של א"א עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע ע"כ,

וקשה שאמר כל מי שיש בו גי דברים כוי וג' דברים אחרים וכו' דמשמע באיש א' קא מיירי שיש בו כל אלו הוי מדות דזכר ג' הטובות וג' הרעות, ולכאורה אינן שייכין באיש א' כיון שהם הפכיים והכי הל"ל **וכל מי שיש בו ג' דברים אחרים,** שהוא איש אחר, מתלמידיו של בלעם כוי

וביאורו, כי א"א לאדם לילך אחרי מדות הללו ולהתנהג בהם **בקצה האחרון** הזה שלא לאחוז גם מקצת **בקצה האחד** כי לא נתנה תורה למלאכי השרת כגון במדת **עין טוב** שאם יתן אדם כל אשר לו לא יהיה לו מה לאכול, וכמ"ש המבזבז אל יבזבז יותר מחומש ות"ח מקפיד כוי וכל תורה שאין עמה מלאכה כוי,

ילמדו בה כמו שלומדים תהלים, ותמצאם
עדרים עדרים בבית המדרש.

יג, ותהי האמת נעדרת ביאור בצחות

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ח' פסקה ה')
בשעה שברא הקב"ה את העולם, והיתה

האמת מתנגדת, נטל הקב"ה את האמת
והשליכו בארץ, הה"ד (דניאל ח') ותשלך אמת
ארצה, לפי"ז האמת נמצאת בארץ,

איתא בגמרא (סנהדרין צ"ז ע"א) אמר רבא,
מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא,

כתב המהרש"א (סנהדרין צ"ז ע"א ד"ה ליכא
קושטא בעלמא), ר"ל ליכא קושטא בעוה"ז,
כמ"ש שהקב"ה נמלך בפמליא של מעלה
לברוא את האדם, אמת אמר אל יברא שכולו
שקר,

**ובכך אפשר לפרש בדרך צחות, ותהי האמת
נעדרת, מכיוון והשליך הקב"ה את האמת
לארץ, ממילא מי שמבקש את האמת יש לו
לעדור, כלומר לחפור בארץ, כדי למצוא את
האמת שנמצאת בארץ. וזהו ותהי האמת
נעדרת. ולכן לא קל להגיע אל האמת, שנמצאת
עמוק באדמה,**

יד, ונאספו שמה כל העדרים בדרך החסידות

לפי מה שפירשנו שתהיה האמת נעדרת, כלומר
שצריך לעדור אחריה כדי למוצאה,

**יש לומר שלפיכך נאספו שמה, אצל איש
האמת דייקא, כל אלה שעודרים ומחפשים
אחר האמת, ללמדך, שחיפוש האמת צריך
להיות אצל אנשי האמת שבכל דור ודור.**

טו, יעקב נטמן בבית עבר י"ד שנה לקיים דברי התוספות

איתא בגמרא (קידושין כ"ט ע"ב) תנו רבנן ללמוד
תורה ולישא אשה, ילמוד תורה ואח"כ ישא
אשה, אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה,

בראשית פרק כט
ויספר ללבן את כל הדברים האלה
את - א"ל ת'תמה
כל - כי ל"א

הדברים - היבאתי ד'בר ב'רכוש ר'ב י'צאתי
מ'שם
האלה - ה'לך א'יליפז ל'יקח ה'יכל

יב, האמת נעשת עדרים עדרים אבל אצל יעקב נאספו כל העדרים

כתיב (בראשית כ"ט ג') "ונאספו שמה כל
העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר וגו'",

כתיב (ישעיה נ"ט ט"ו), ותהי האמת נעדרת וסר
מרע משתולל, ופירש הרד"ק, ותהי האמת
נעדרת - שלא היתה האמת נמצאת ביניהם
כלל, כאילו לא היתה מעולם,

איתא בגמרא (סנהדרין צ"ז ע"א), מאי ותהי
האמת נעדרת, אמרי דבי רב, מלמד שנעשית
עדרים עדרים והולכת לה,

מדת יעקב היא מדת האמת לכן נאספו כל העדרים

כתיב, (מיכה פרק ז') תתן אמת ליעקב, ולכן, גם
אם בכל מקום היתה האמת נעשית עדרים
עדרים מתפזרת והולכת לה, אצל יעקב אבינו
נאספו שמה כל העדרים, שאצלו היתה מדת
האמת קיימת, ולא היתה האמת מתפזרת
עדרים עדרים והולכת לה,

בעשיו מצינו שנתפזרו העדרים

אבל אצל עשיו מצינו, (בראשית ל"ב י"ז) ויתן
ביד עבדיו עדר עדר לבדו. ששם היה השקר
היו מתפזרים העדרים, כמ"ש נעשית עדרים
עדרים

וראו לציין מבניהו בן יהוידע

כתב בספר בנייהו בן יהוידע (סנהדרין דף צ"א)
והאמת נעדרת, כלומר חכמת האמת הוא חלק
הסוד, תרבה, והעוסקים יהיו עדרים עדרים,
בלימוד הקבלה.

אי נמי עתה יש אנשים פרטיים לומדים קבלה
כל אחד בקרן זוית בסתר, אבל לעתיד הכל

מבאר המהרש"א (חולין צ"א ע"ב ד"ה עלי יניח צדיק ראשו), וז"ל, בב"ר מפורש שעשאן כמין מרזב כו' כפרש"י בחומש, והוא, **שהניח מלמטה אבן אחד להניח ראשו עליו**, וסביב אותו האבן הניח הרבה אבנים בגובה מג' צדדים עד שנעשו ג' דפנות כמין מרזב שיש דף א' מלמטה וג' דפנות מצדדן, **התחילו כל אבנים מריבות עם אותו אבן שהניח מלמטה**, כל א' אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, עד **וכולן נבלעים באבן אחד**, ר"ל שכולן נבלעו באותה אבן אחת שלמטה **כדי שיניח ראשו על כלן**, עכ"ל המהרש"א,

הקושיות

א, איתא בגמרא (שבת קנ"א ע"ב) אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, **ומבאר המהרש"א**, שהצלם אלוקים שומר על האדם, א"כ, למה היה יעקב אבינו מיוחד מחיות רעות,

ב, קשה, למה אחרי שנבלעו כל האבנים באבן ששם מראשותיו, כבר לא פחד, ולא שם אבנים אחרות שישמרו עליו,

יש לבאר, שבתחילה חשב יעקב אבינו, שאינו ראוי להינצל מהחיות רעות, שמא ח"ו חטא עד שאיבד הצלם ר"ל, כה"ד (בראשית ל"ב י"א) "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך", וברש"י **שמה יגרום החטא**,

אבל לאחר שראה, שהאבנים שהם בבחינת דומם, גם הם הכירו בצדקותו ועשו מריבה, עלי יניח צדיק ראשו, הבין **שבודאי יש בו צלם אלוקים**, וא"כ אין חיה רעה שולטת, ושוב אינו צריך אבנים מסביב, ובכך מתורץ למה לא שם אבנים אחרות אחר שנבלעו באבן שמתחתיו,

יז, יש להביא ראיה מאבניו של יעקב לגבי היפוך הרצועה בתפילין של יד

כתב המגן אברהם (או"ח סימן מב סעיף א') אם נפסק רצועה ש"י סמוך להקשר צ"ע אם מותר להפוך ראש האחר למעלה ולעשות בו קשר של יד, והחתיכה שהיה בו הקשר יקשור למטה כמ"ש ס"ס ל"ג, או נימא דמורידו מקדושתו כיון שהיה בו הקשר והיו"ד ועתה יעשה בו כריכת האצבעות.

כתב השערי תשובה (שו"ע אורח חיים סימן מ"ב ס"ק א') מה דנקט המג"א להפוך ראש אחר

נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה, רבי יוחנן אמר רחיים בצוארו ויעסוק בתורה, ולא פליגי הא **לן והא להו**, ע"כ,

רש"י מבאר, כי **בני בבל**, קודם ישא אשה ואח"כ יעסוק בתורה, **בני ארץ ישראל**, יעסוק בתורה ואח"כ ישא אשה,

תוס' מבאר, כי **בני בבל**, יעסוק בתורה ואח"כ ישא אשה, **בני ארץ ישראל**, ישא אשה ואח"כ יעסוק בתורה,

כתב רש"י (בראשית כ"ז פסוק ט') למדנו מכאן שנטמן בבית עבר י"ד שנה ואח"כ הלך לחרון,

יש להביא ראיה מיאע"ה לשיטת תוס'

לפי"ז אפשר לומר, מהא דכתיב (דברים כ"ח י'), ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ולמדנו שנטמן בבית עבר י"ד שנה, **משום שסבר כשיטת התוס'**, דמכיוון ושלחו אביו לישא אישה בחוץ לארץ, הלך קודם ללמוד תורה ואח"כ ישא אישה. דאם היה נושא אשה בארץ יכול לישא אשה ואח"כ יעסוק בתורה, וזו היא שיטת התוס'.

יבמות דף סב עמוד ב
כל אדם שאין לו אשה - שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה; בלא שמחה - דכתיב: ושמחת אתה וביתך, בלא ברכה - דכתיב: להניח ברכה אל ביתך, בלא טובה - דכתיב: לא טוב היות האדם לבדו. **במערבא אמרי**: בלא תורה, בלא חומה; בלא תורה - דכתיב: האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני,

מבואר, כי בא"י קודם ישא אשה, כמ"ש כל אדם שאין לו אשה, שרוי בלא תורה, וזה כדברי התוספות

טז, למה היה יעקב ירא מפני חיות רעות הרי אין חיה רעה שולטת באדם

כתיב (בראשית כ"ח י"א), ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, כתב רש"י, **וישם מראשותיו** - עשאן כמין מרזב סביב לראשו, **שירא מפני חיות רעות**,

התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, **מיד עשאן הקב"ה אבן אחת**, ע"כ, ובלשון הגמרא (חולין צ"א ב') תנא, **וכולן נבלעו באחד**.

כתבו התוס' כי אין צריך לדרשה

כתבו התוס' (חוליו צ"א ע"ב ד"ה ויקח את האבן), לפי פשוטו, יש לפרש שלקח **אבן אחת מאבני אותו המקום**, עכ"ל התוספות, ואין כאן **סתירה בין הפסוקים**, אלא הדרשה תדרש,

יש לעיין במה נחלקו רש"י ותוס', והאם יש כאן סתירה בין הפסוקים או לאו,

אפשר לומר כי רש"י ותוס' חולקים בשתי הפירושים של **ויפגע במקום**, וגם חולקים אם יש סתירה בין "**אבני**" ל"**אבן**", ולכן צריך לדרוש הדרשה שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד וכל אחת ואחת אומרת עלי יניח צדיק ראשו, או שאין סתירה בין "**אבני**" ל"**אבן**", ואין הכרח לדרוש הדרשה,

רש"י **סבר** כפירוש הראשון, שויפגע במקום שפגע **באותו המקום**, והיל"ל "ויקח אבן מהמקום", ואמר **מאבני**, לשון **רבים**, וכשקם כתיב "ויקח את האבן", וא"כ יש סתירה בין הפסוקים, ולפיכך יש לדרוש הדרשה,

ותוס' סבר, כפירוש השני, **שהמקום** הכוונה **לקב"ה**, ולא שייך הלשון ויקח אבן מהקב"ה, לפיכך אמר **מאבני המקום**, פירוש, **מאבניו של**

הקב"ה, ואח"כ אמר **ויקח את האבן**, ואין סתירה בין **אבני לאבן**, וז"ש התוס', לפי פשוטו, יש לפרש שלקח **אבן אחת מאבני המקום**, ואין כאן סתירה, בין **אבני לאבן**,

ובכך ביארנו כי רש"י ותוס' חולקים, בשתי הפירושים של **ויפגע במקום**,

יט, קום התהלך בארץ גור בארץ
הארץ אשר אתה שוכב הבטחת הארץ
כל אחד לפי מידתו

כתיב (בראשית כ"ח יג') הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה,

איתא בגמרא (סנהדרין ק"יא ע"א) ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, אמר לו הקדוש ברוך הוא, **חבל על דאבדין ולא משתכחין**, הרי כמה פעמים נגליתי על **אברהם**

למעלה דמשמע שמהפך הרצועה הארוכה ממש שהרי אפילו בלא היפוך רק שבאותה הקצה של הרצועה הארוכה במקום שנפסקה שם הוא רוצה לעשות קשר נמי אסור כיון שלוקח הקצרה שהיה בה הקשר וקושרה למטה הו"ל הורדה מקדושה. ועל כ"פ ממה שמסיים ואם אין הרצועה כו' משמע דאם אין קושר הקצרה למטה אין קפידא בהיפוך לבד.

ועיין בא"ר בשם זקנו הגאון מהר"ש שמתיר להפוך וראיה מהא דויקח מאבני וכו' עיין שם שנעשו כולם אבן אחת וקשה דעדיין יש קנאה באיזה צד מונח על האבן וע"כ דליכא קפידא בהכי

יח, מחלוקת רש"י ותוספות בביאור
הכתוב ויפגע במקום

כתיב (בראשית כ"ח י"א), **"ויפגע במקום** וילן שם כי בא השמש, ויקח **מאבני המקום**, וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא",

רש"י כתב שתי פירושים, במשמעות המלה **ויפגע**,

הפירוש האחד, שפגע **באותו המקום**, כלומר, **שפגש**, כמו (יהושע ט"ז) ופגע ביריחו ופגע בדבשת,

הפירוש השני, ורבותינו (ברכות כ"ז) פירשו **ויפגע** לשון **תפלה**, כמו (ירמיה ז') ואל תפגע בי,

ביאור הרא"ם בפירושו של רש"י

בביאור המלה "ויפגע במקום", **מבאר** הרא"ם, דלפירושו הראשון של רש"י מובן הלשון **"ויפגע במקום"**, שפגש באותו המקום,

אך **לפירוש השני** של רש"י **שויפגע** הוא לשון **תפילה**, צ"ל הפירוש **במקום**, הכוונה **להקב"ה**, שהוא **מקומו** של עולם, כלומר, **שהתפלל אל הקב"ה**, ע"כ דברי הרא"ם,

איתא בגמרא (חוליו צ"א ע"ב), **כתיב** (בראשית כ"ח י"א), ויקח **"מאבני"** המקום (משמע טובא, רש"י) לשון **רבים**, וכתב ויקח את **האבן**, לשון יחיד, **ויש סתירה בין הפסוקים**, ע"ז אמר רבי יצחק מלמד שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד, וכל אחת ואחת אומרת עלי יניח צדיק זה ראשו,

יצחק ויעקב בקל שדי ולא הרהרו על מדותי, ולא אמרו לי מה שמך,

כ, בעניין נישואי לאה ביאור עבודת ישראל השפת אמת והמרא"ל צינץ

בשפת אמת כתב שוב מצאתי בעבודת ישראל, והאמרי אמת ציין למהרא"ל צינץ

איתא בעבודת ישראל (בראשית פרשת ויצא) ויהי בבוקר והנה היא לאה. איתא במדרש (בראשית רבה ע, יט) אמר לה רמייתא בת רמאה לא בליליא הוה קרינא רחל ואת ענית, אמרה ליה אית ספר דלית ליה תלמידים לא כן צוח לך אביך עשו ואת ענית ליה, עכ"ל.

ונראה לבאר תשובתה על פי שכל, דהנה יעקב אמר לאביו (בראשית כז, יט) אנכי עשו בכורך ופירש רש"י אנכי הוא אנכי אבל עשו בכורך עיין שם,

ואפשר כפשוטו כיון שקנה הבכורה נכלל חלק עשו בקרבו ואמר האמת כאשר הוא, אנכי עשו בכורך ממש. והנה ידוע כי כל יראתה של לאה היתה כיון דאמרו אינשי הגדולה לגדול והקטנה לקטן, אבל מכיון שאמר יעקב אנכי עשו בכורך באמת, כי נכלל עשו עם הבכורה בקרבו אם כן לאה חלקו מן השמים. וזה שהיתה תשובתה נצחת לא כן צוח לך אביך עשו ואת ענית, על כן אני חלקך וראויה לך להיות אשתך:

איתא שפת אמת (בראשית פרשת ויצא תרמ"ז ג') בענין המעשה מנשואי לאה. ואיתא במדרש שאמרה לו, כמו שרימה לאביו אנכי עשו בכורך וכי אית ספר דלית לי תלמידים ע"ש.

נראה לבאר הענין עפ"י מ"ש במדרש כי כך היו התנאים הגדולה לגדול כו' ושמעה לאה מעשי עשו ובכתה וכו'. כי הנה יעקב אע"ה זכה ליקח חלקו של עשו כמ"ש בפרשה הקודמת ואמת אמר אנכי עשו. וכשזכה לאותו חלק זכה ליקח את לאה שהיתה מיוחדת לאותו ההארה. לכך רחל היתה אהובה לו כי היא היתה מיוחדת אליו ממש. ולאה היתה מיוחדת לחלקו של עשו לכן כתיב שנואה לאה דרשו חז"ל שעשתה מעשה שונא. פי' שמה שהי' צריך עשו לתקן ולא הי' יכול וניטל ממנו וניתקן על ידי יעקב ולאה ולכן כתיב ראו בן ראו מה בין בני לבן חמי. משמע שהם תקנו מה שהי' מיוחד לעשו לתקן כנ"ל. והוה שרמז במדרש אשתו של פלוני לפלוני כו' בכושרות בכי ושירות כו' והכל ענין א'.

אמרתי לאברהם, (בראשית י"ג י"ז) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה, בקש מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה בארבע מאות שקל כסף,

אמרתי ליעקב, (בראשית כ"ו ג') גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך, בקשו עבדיו מים לשתות ולא מצאו עד שעשו מריבה, שנאמר ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים,

אמרתי ליעקב, (בראשית כ"ח יג') הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה, ביקש מקום לנטוע אהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשיטה, ע"כ,

בשלוש לשונות הבטיח הקב"ה אל האבות את הארץ

לאברהם אבינו, הבטיח הקב"ה את הארץ בלשון קום התהלך,

ליצחק אבינו, הבטיח הקב"ה את הארץ בלשון גור בארץ,

ליעקב אבינו, הבטיח הקב"ה את הארץ בלשון הארץ אשר אתה שוכב עליה,

לכל אחד מהאבות הבטיח הקב"ה את הארץ במדתו,

מדת אברהם אבינו, הוא מדת החסד, מדת יצחק אבינו, הוא מדת הדין, פחד יצחק, מדת יעקב אבינו, הוא מדת תפארת, תורה,

אברהם, בלשון התהלך, עפ"י הא דאיתא בגמרא, (בבא מציעא ל' ע"ב) את הדרך אשר ילכו,

זו גמילות חסדים, וזהו הלשון התהלך מדת החסד, מדתו של אברהם אבינו,

יצחק, בלשון גור בארץ הזאת, גור הוא לשון פחד, כדכתיב (דברים א' י"ז) לא תגורו, וזהו פחד יצחק, מדת הדין,

יעקב הובטח בלשון, (בראשית כ"ח י"ג) הארץ אשר אתה שוכב לך אתננה, (רש"י בראשית פרק כח י"א) וישכב במקום ההוא – מכאן למדים כי ארבע עשרה שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה, וזו היא מדת תפארת, תורה. מדתו של יעקב אבינו, ובאותו לשון אשר אתה שוכב הבטיחו על הארץ,

כב, ביאור מבני יששכר יודעי בינה לעתים

כתיב (דברי הימים א פרק יב לג) "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים", וכידוע בינה הוא הבנת דבר מתוך דבר, כמבואר בספה"ק, **יש לפרש** ע"ד הא דאיתא (בנדרים דף כ/ב עירובין דף ק/ב) דיששכר בשעה שנולד היה זה ע"י הבנת דבר מתוך דבר כדאיתא בגמרא, עיי"ש, לפי"ז אפשר לפרש "מבני יששכר יודעי בינה לעתים", דכמו שיששכר נולד ע"י הבנת דבר מתוך דבר, שלא נאמר בפירוש, כך גם הוא נהיה מיודעי בינה, שהבינה היא הבנת דבר מתוך דבר, **וכמו כן ניתן לפרש** הנותן לשכוי בינה, עפ"י מה דאיתא בגמרא, (עירובין דף ק' ע"ב), **כתיב** (איוב ל"ה י"א) מִלְפָּנָיו מִבְּהִמּוֹת אֶרֶץ וַיַּעֲוֹף הַשָּׁמַיִם וַיַּחַמְּנוּ זֶה תִּרְנְגֹל שְׁפוּשֵׁט כַּנְּפִיו וּמַפִּיִּס, עיי"ש, ועי"ז נאמר הנותן לשכוי בינה, שהתרנגול מבין דבר מתוך דבר,

כג, יש שכר לפעולתך בפעולתה במסירות נפש זכתה לזה השכר

כתיב, "כה אמר ידוד מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעלתך,

כתיב (בראשית מ"ח ז'), ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לחם, כתב ברש"י מחז"ל, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזראדן, **ויצאת רחל על קברה** ובוכה ומבקשת עליהם רחמים שנא' (ירמיה ל"א) קול ברמה נשמע וגו'

כתיב (בראשית ל"ט ט"ז) ותאמר לאה כי שכר שכרתיך וגו', ובשל פעולה זאת **לא נקברה רחל במערת המכפלה**, כי אם על אם הדרך היא בית לחם, (רש"י),

מבואר, כי ע"י פעולתה של רחל בעת לידת יששכר, גרמה שלא תיקבר במערת המכפלה, **ובכך מסרה נפשה עבור בינה**, כמו שאמרו ז"ל, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזראדן, ויצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים שנא' (ירמיה ל"א) קול ברמה נשמע וגו',

אפשר לומר, שלזה רמז הכתוב (ירמיה ל"א ט"ו)

ושוב מצאתי בספר עבודת ישראל מענין זה. ונראה שכוון למ"ש. ואפשר השומע לא הבין דבריו או שהרב ז"ל הסתיר הדברים, עכ"ל השפת אמת,

אמרי אמת ליקוטים עמוד ק"כ אמר שאת הספר עבודת ישראל כתבו תלמידי המגיד מקוזגיץ ז"ל, ורק פרשיות מקץ ויגש הם כתב יד מהמגיד בעצמו לכן קשה מאד להבינם

הערות שפת אמת בני בינה ויצא תרמ"ז האמרי אמת זצ"ל ציין לספר **מלא העומר להגאון מהרא"ל צינץ מפלאצק** זצ"ל ראה שם בפרשתנו כט יח בשם הגאון מוה"י נפתלי על מה שאמרו במדרש על הפסוק ויהי בבוקר והנה היא לאה אמר לה רמייתא בת רמאה לאו בליליא הוה קרינא רחל ואת ענית לי אמרה ליה כו' לא כך היה צווח לך אביך עשו ואת ענית ליה,

ופירש הגאון לפי שפירש רש"י כט י ועיני לאה רכות שהיתה סבורה לעלות בגורלה של עשו ובוכה, ואם כן לפי שיעקב קנה הבכורה מעשו לכך אמר **אנכי עשו בכורך** וכיון שהוא הגדול נמצא לאה ראויה ליעקב, אם כן התנהגה עמו במדתו שענה ליצחק אנכי עשו בכורך נמצא שממילא לאה בגורלה שהיא הגדולה, וראה עוד נזר הקודש על המדרש כאן.

כא, בשכר שתיקתה זכתה לאפרים ומנשה ולברכתם

כתיב (בראשית כ"ט כ"ה) "ויהי בבקר והנה הוא לאה" ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי **הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני**",

איתא במדרש, (תנחומא ויצא פרק ו), א"ר יהודה גדולה שתיקה שבזכות שתיקתה של רחל זכתה והעמידה שני שבטים בישראל **אפרים ומנשה** יתר על השבטים, ע"כ,

מבואר, כי יעקב אבינו אמר לישא את רחל, והקב"ה דעת אחרת היתה עמו, ורצה שישא יאע"ה גם את רחל וגם את לאה, ואת לאה קודם, ונתן בלבה של רחל שתעביר הסימנים ותשתוק, ובשכר זאת זכתה והעמידה שני שבטים בישראל **אפרים ומנשה** יתר על השבטים,

יש שכר לפעולתך, כלומר, מפעולתה שעשתה למסור נפשה על בניה, משם נולד **יששכר**, וזהו, **יש שכר לפעולתך**,

כד, אסף אלוקים את חרפתי רמז לשבירת כוס בחופה וצלחת בתנאים

בספר אמרי נועם מהרה"ק מדז"יקוב, (עניני תנאים) כתב, בדרך הלצה, ע"ד שפירש רש"י בפסוק אסף אלוקים את חרפתי, דלכן שוברים כוס בחופה להראות אשר מזה הזיווג יהיה דורי דורות ויולדו בנים ותוכל לתלות בבנה, מי שבר כלי זה.

עד"ז יש לומר בדרך הלצה, אגרא דבי הילולא, מילה, כלומר השכר מזה הזיווג הוא הברית מילה,

עד"ז יש לבאר אומרז"ל גדל פורתא - תבורי מאני

איתא בגמרא (יומא דף עח עמוד ב) אמר אב"י, אמרה לי אם: רביתיה דינוקא - מיא חמימי ומשחא. גדל פורתא - ביעתא בכותחא, גדל פורתא - תבורי מאני.

פירש רש"י תבורי מאני - להפקיר לו כלים לשבר ולמלאות תאותו. כי הא דרבה זבין להו מאני גזיזי דפחרא לבניה, ומתברי להו. פרש"י מאני גזיזי דפחרא - כלים סדוקים של חרס בדמים קלים.

לפי"ז י"ל שכבר בתנאים שוברים צלחת, לאב"י זה רמז שיהיה למי להפקיר כלים לשבור, לרבה, זה הכנה לכלים שבורים לתינוק,

כה, ביאור הגאון ר' נתן לוברד בנין נערים סתירה בדרך צחות

אמר הגאון רבי נתן לוברד זצ"ל, ע"ד צחות אפשר לפרש עפ"ד הגמ' יומא (ע"ח ע"ב) רביתיה דינוקא וכו' גדל פורתא תבורי מאני כי הא דרבה זבין להו מאני גזיזי דפחרא לבניה ומתברי להו. שגידול הנערים ע"י שנותנים להם לשבור כלים, וזה"פ בנין נערים סתירה.

כה, יששכר חמור גרם בדרך צחות

כתיב (בראשית פרק מט יד) "יששכר חמר גרם"

כתיב (דברי הימים א פרק יב לג) "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים"

איתא בגמרא (נדריים פ"א ע"א), מפני מה אין מצויין תלמידי חכמים לצאת ת"ח מבניהן, רב אשי אומר משום דקרו לאינשי חמרי, (עיין במהרש"א ביאור נאה),

וברש"י, שאין נוהגין להן כבוד ומבזין אותן מפני תורה שבהם,

אפשר לפרש בדרך צחות, מפני מה זכו להיות בני יששכר תלמידי חכמים יודעי בינה, ע"י חמור, כלומר, מפני שלא קראו לאינשי חמרא, וזהו יששכר חמור גרם.

כו, טוב תתי אותה לך ביאור מתלמידי בעש"ט

כתיב (ויצא כ"ט י"ט) ויאמר לבן טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שבה עמדי:

איתא מתלמידי בעש"ט, באשר ידע והכיר לבן הרמאי, כי רחל בתו צדקת, וראה שגם יעקב צדיק, אמר, אם רחל תינשא לרשע, אזי תחזירהו למוטב, ועוד מעט ואין רשע, לכן אמר טוב תתי אותה לך, שאתה כבר ממילא צדיק, ולא אתננה לרשע, שיחזור בתשובה

כז, יומא דהילולא של הרד"ל ה' כסלו

הרד"ל נולד בשנת תקנ"ח וימי חייו היו נ"ח שנים, והוציא ח"י ספרים, ובשנת הני"ח לימי חייו נח נפשיה ביום ה' כסלו תרט"ז, (יומא דהילולא של המהרש"א),

יציאת יעקב מבאר שבע וכל הענין מובא בפרי דרבי אליעזר פרק ל"ה וסביב לו יחנה ביאור הרד"ל, עיי"ש בדבריו כפתור ופרח שפתי"ש.

להערות הארות ולקבלת העלון

ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2

בני ברק

פקס 03-6161555

נייד 0527-616166

דוא"ל 0527616166@gmail.com